

Warsztat: Słowniczek Rozwojowy

Opracowała Anna Cieślewska

Region:	Kaukaz Południowy, Azja Centralna
Forma aktywności:	ćwiczenie, prezentacja, dyskusja
Poziom edukacyjny:	gimnazjum, liceum

Cele:

Po zajęciach uczeń:

1. posiada podstawową wiedzę na temat koncepcji rozwoju społecznego wypracowanej przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju;
2. rozumie znaczenie wskaźników, na podstawie których opracowywany jest coroczny Raport o Rozwoju Społecznym;
3. umie dyskutować na temat tego, czym jest rozwój i jak go rozumiemy, szczególnie w kontekście obszaru byłego bloku wschodniego.

Forma warsztatu: *prezentacja + ćwiczenie + dyskusja*

Czas warsztatu:

Prezentacja: 10-15 min

Ćwiczenie i dyskusja: 10-15 min

Opis warsztatu:

Ogólnym celem warsztatu jest zaznajomienie uczniów z koncepcją rozwoju społecznego, w szczególności w kontekście wydawanego przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju corocznego Raportu o Rozwoju Społecznym. Materiał warsztatowy zawiera dwie prezentacje: *Słowniczek rozwojowy - Azja Centralna* i *Słowniczek rozwojowy - Kaukaz Południowy*. Zasadniczo zawierają one podobne treści, a różnica leży w doborze zdjęć i danych ilustrujących wskaźniki, które służą jako podstawa konstruowania wyżej wspomnianego raportu.

Warsztat *Słowniczek Rozwojowy* powinno się przeprowadzić po warsztacie *Mapa Kaukazu Południowego* lub *Mapa Azji Centralnej*. Dzięki uzyskanej w jego trakcie wiedzy o danym regionie możemy dyskutować na temat koncepcji rozwoju czy procesów rozwojowych odwołując się do konkretnego przykładu. Ze względu na złożoność tematu dotyczącego rozwoju społecznego oraz polityki rozwojowej, zaleca się bardzo dokładne przestudiowanie polecanych materiałów faktograficznych, w szczególności strony internetowej Raportu o Rozwoju Społecznym, gdzie znajdują się wyczerpujące wyjaśnienia odnośnie omawianych w niniejszym opracowaniu terminów.

Ćwiczenie 1

Nauczyciel dzieli uczniów na 5-7-osobowe grupy i prosi, aby każda grupa na dużym flipcharcie wypisała, co rozumie pod pojęciem rozwoju społecznego. Następnie reprezentanci grup przedstawiają wyniki na forum. Nauczyciel wraz z całą klasą podsumowują na osobnym flipcharcie lub tablicy wyniki ćwiczenia. Nauczyciel może zadać uczniom pytanie, jak oceniają swoje pomysły w kontekście rozwoju społecznego Polski czy omawianego regionu. Po zakończeniu ćwiczenia nauczyciel przystępuje do omówienia teorii, która może być zilustrowana prezentacją.

Cześć teoretyczna

Co to jest rozwój społeczny?

Według pakistańskiego ekonomisty Mahbuba ul Haq (twórcy Raportu o Rozwoju Społecznym), podstawowym celem rozwoju jest zwiększenie możliwości wyboru. W zasadzie wybory mogą być rozmaite i zmieniać się w czasie. Wielokrotnie uważa się za wartościowe te cele, które w częstych okolicznościach są trudne lub w ogóle niemożliwe do osiągnięcia, takie jak: większy dostęp do wiedzy, lepsza opieka medyczna, zdrowe odżywianie, stabilizacja materialna, bezpieczeństwo, czas wolny od pracy, swobody religijne i polityczne oraz możliwości udziału w życiu społecznym. Celem rozwoju jest stworzenie ludziom sprzyjającego środowiska, tak aby mogli cieszyć się długim, zdrowym i twórczym życiem.

Skąd się wzięła koncepcja Rozwoju Społecznego Programu Narodów Zjednoczonych ?

Koncepcja Rozwoju Społecznego rozwinęła się na bazie krytyki strategii rozwojowych lat 80-tych, które zakładały ścisły związek pomiędzy wzrostem gospodarczym a rozwojem jednostki. Wielu specjalistów ds. polityki rozwojowej, jak np. dr Mahbub ul Haq, pakistański ekonomista, zaczęło dostrzegać potrzebę sformułowania alternatywnej koncepcji rozwoju, m.in. pod wpływem następujących czynników:

- 1) wiele dowodów przemawiało przeciwko temu, że swobodnie działające siły rynku mają pozytywny wpływ na zmniejszenie ubóstwa;

- 2) koszty wdrażanych programów strukturalnych (Structural Adjustment Programmes) ponoszone przez społeczeństwo okazywały się zbyt duże;
- 3) alarmujące zjawiska społeczne (wzrost przestępczości, osłabienie więzi społecznych, HIV/AIDS, zanieczyszczenie środowiska naturalnego etc.) wciąż się rozprzestrzeniały, nawet w krajach o wysokim wzroście gospodarczym;
- 4) fala demokratyzacji we wczesnych latach 90-tych niosła nadzieje na zmiany.

Strategie rozwojowe zmieniają się w zależności od okoliczności. Obecnie za najważniejsze dla pomyślnego rozwoju ludzkości uznawane są następujące cele:

1. **postęp społeczny:** większy dostęp do wiedzy, opieki medycznej i dobrego odżywiania;
2. **rozwój gospodarczy:** znaczenie wzrostu gospodarczego jako środka do zmniejszenia nierówności i podniesienia poziomu życia ludzkiego;
3. **efektywność:** czyli jak najlepsze wykorzystanie zasobów i dbanie o ich dostępność; wzrost wydajności i wzrost gospodarczy sprzyjają rozwojowi człowieka tak długo, jak długo przynoszą korzyści grupom marginalizowanym;
4. **partycypacja i wolność:** rządy demokratyczne, równouprawnienie płci, prawa obywatelskie i polityczne, wolność religijna, ze szczególnym naciskiem na grupy zmarginalizowane (czyli zmniejszenie różnic wynikających z podziału na wieś i miasto, płeć, wiek, religię, pochodzenie etniczne, cechy fizyczne i psychiczne, itp.);
5. **zrównoważony rozwój** w kontekście gospodarczym, ekologicznym i społecznym;
6. **ochrona przed zagrożeniami** takimi jak bezrobocie, głód, konflikty itp.

Od 1990 roku **Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju** wydaje coroczny raport na temat **Rozwoju Społecznego** (*ang. **Human Development Report***). Sposób konstruowania raportu zmieniał się w ciągu ostatnich 20 lat poprzez dodawanie lub modyfikowanie wskaźników, metodologii ich ustalania etc. W roku 2010 świętowaliśmy dwudziestą rocznicę powstania raportu. Nowy raport 2010 został poprawiony i uzupełniony. Obecnie za podstawę raportu uznaje się następujące cztery wskaźniki:

- Wskaźnik Rozwoju Społecznego (Human Development Index - HDI)
- Wskaźnik Rozwoju Społecznego Uwzględniający Nierówność (Inequality-adjusted Human Development Index - IHDI)
 1. Indeks Nierówności Płci (Gender Inequality Index - GII)
 2. Wskaźnik Wielowymiarowości Ubóstwa (Multidimensional Poverty Index - MPI)

Wskaźnik Rozwoju Społecznego (*ang. **Human Development Index, HDI***) uwzględnia trzy podstawowe aspekty rozwoju społecznego w danym kraju: długie i zdrowe życie, dostęp do wiedzy i odpowiedni poziom życia, które mierzone są przy wzięciu pod uwagę następujących danych:

- oczekiwana długość życia;
- miernik osiągnięć w zdobywaniu wiedzy (porównanie, jaka liczba dzieci i jak długo uczy się teraz i w przeszłości);
- dochód narodowy brutto na osobę skorygowany o lokalne koszty życia.

Wskaźnik Rozwoju Społecznego Uwzględniający Nierówność (*ang. **the Inequality-adjusted HDI, IHDI***) mierzy poziom rozwoju społecznego przy uwzględnieniu nierówności występujących w społeczeństwie. W warunkach idealnej równości HDI i IHDI są równe. Kiedy występują nierówności w dochodach oraz dostępie do opieki medycznej i edukacji, IHDI dla przeciętnego człowieka w

społeczeństwie jest mniejsze niż sumaryczny HDI. Im mniejsze jest IHDI i większa różnica pomiędzy IHDI a HDI, tym większe są nierówności społeczne. Wskaźnik zastosowany został dla 139 krajów.

Indeks Nierówności Płci (ang. *Gender Inequality Index, GII*) mierzy sytuację kobiet biorąc pod uwagę trzy czynniki: 1) zdrowie (wskaźnik śmiertelności kobiet podczas ciąży i krótko po jej zakończeniu oraz dzietność wśród młodzieży), 2) udział kobiet w życiu publicznym i politycznym oraz dostęp do edukacji, 3) dostęp do rynku pracy; zastąpił wcześniejsze Wskaźnik Rozwoju Uwzględniający Płeć i Miernik Statusu Społecznego Płci.

Wskaźnik Wielowymiarowości Ubóstwa (ang. *Multidimensional Poverty Index - MPI*) pokazuje różne aspekty ubóstwa biorąc pod uwagę takie czynniki jak zdrowie, poziom edukacji oraz poziom życia; oblicza się go w oparciu o sondaże gospodarstw domowych; zastąpił wcześniej używany Wskaźnik Ubóstwa Społecznego.

Bibliografia:

<http://hdr.undp.org/en/>

Słownik Pomocy Rozwojowej , Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w Polsce www.onz.org.pl/rozwoj

Słowniczek Polskiej Pomocy, <http://www.polskapomoc.gov.pl/Slowniczek,46.html>

Przewodnik po Polskiej Pomocy Zagranicznej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, Departament Współpracy Rozwojowej, Warszawa, 2009

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

